KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

KIYI

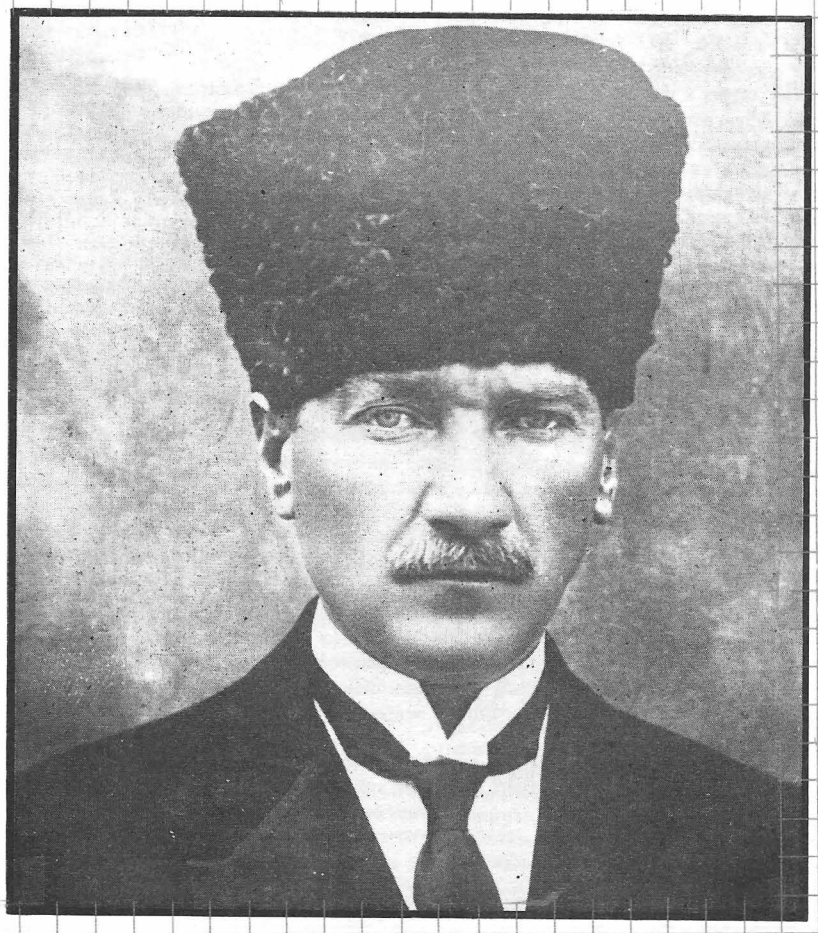

BU SAYIDA: Rasim Şimşek • Vural Yazıcı • Nabi Üçüncüoğlu • İlhan Demiraslan ® Fikret Yakaboylu • Subutay Hikmet Karahasanoğlu • Ali Mustafa • İsmail Odabaş • Gündoğdu Sanımer • 'Ali Yücel • İbrahim Oluklu • M.Özer Ciravoğlu • Ersegün Berkün • İzzet Kılıçlı • Ahmet Özer • Zekeriya Saka • İzzet Göldeli

YIL:1 • SAYI:8 • KASIM 1986 • 200 TL.

KIYI'dan

● *Son yıllarda, ölümün kervanına kattığı yazın ve sanatımızın genç insanlarının sayıları, trafik cinayetleriyle de artar oldu. Şimdilik bu kervanın bir yolcusu da ne yazık ki oyuncu-şair Kâmran S.Yüce oldu.*
1979 yılının 8 Kasım günü yazımızın bir güzel insanı Nevzat Üstün de geçirdiği bir trafik kazasında yaşamını yitirmişti. Bugün kitabevlerinin vitrinlerinde yeni basımlarına rastlayamadığımız kitaplarının adlarını türleriyle yeriyor, anısı önünde saygıyla eğiliyoruz.
***ŞİİR:** Oluş (1946). Yaşadığımız Devre Dair Şiirler (1951). Cüceler Çarşısı (1955) -Yitikler Kapısı (1960). Güneş Ülkesi (1964) Hey Sen Amerikalı (1967). Ak Yeşil Kavak Ağaçları (1972) ilk altı kitabını tek kitapta topladı: Köprübaşı (1968)*
***ÖYKÜ:** Yasama Duyarı (1963). Almanya Almanya (1966). Çıplak (1968). Akrep Üretim Çiftliği (1969). Bütün öykülerini bir arada topladı: Çıplak (1970). Boğaların Ölümü (1975).*
***GEZİ-DENEME İNCELEME:** Türkiye'deki Amerika (iki kitap. 1967-1968: Genişletilmiş 2. baskı 1969) Sovyetler Birliği'nden Batı'ya (1968). Üçüncü Bir Dünya (1974) Alamanya Beyleri ile Portekiz'in Bahçeleri (1975).*

● *Geçtiğimiz aylarda Trabzon, sanatçılara kucak açan bir kent oldu. Önce usta öykücümüz Naim Tirali ve Durcan Yaşacan'la heraberdik. Ardından son yapıtı TRABZONLU KEMENÇEDEN'i yakın dostlarına imzalarken, sılada özlem gideren şair Ömer KAYAOĞLU ile tanıştık. Anadolu Sanat Yayınları Yönetmeni, araştırmacı-yazar, folklor uzmanı İ. Gündağ KAYAOĞLU da bu güzel günlerin sofrasında söyleşilerimizin bir ortağı oldu. Ardından BİR GÜN TEK BAŞINA ve MAVİ KARANLIK romanlarıyla ve de sinemacı kimliğiyle tanıdığımız Vedat TÜRKALİ'yle sanatın güzelliğini, bir akşam üzeri, bir cigara içimi solukladık.*

● *Günlük gazetelerin ulaştığı alan, şüphsiz dergi okurunun ulaştığı alandan daha bereketlidir. Ve gazetelerin sanata saygılarının bir göstergesi olan sanat sayfaları da bu alana dikilen birer bayraktır. Kentimizde yayımlanan günlük KARADENİZ gazetesinin sanat sayfasının çok az aksayarak 150 haftadır çıkmasını, sanata saygının bir göstergesi olarak değerlendiriyor; ilk sayıdan beri, sayfada görev alanları -ürün yayımlayanları, sayfayı bağlayanları- kutluyoruz.*

● *KIYI üzerine bu kez söz sırası şair ve yazar Mehmet BAŞARAN'ın: "KIYI. Trabzon'da yeniden çıkmaya başlayan bir kültür ve sanat dergisi... Trabzon koşullarına göre güzel bir dergi. Her sayısında ilgiyle okunan yazılar, araştırmalar, şiirler, yörenin aydınlarını, sanatçılarını kutlamak gerek. KIYI'nın ikinci sayısında ozan Ahmet ÖZER'in, 1980'de yitirdiğimiz İlhan Demiraslan'ın ölüm gününün doğru saptanması üstüne bir yazısı var... Ozan, saygılı bir araştırmayla gerçeği saptamış: Demiraslan'ın 25 Kasım 1980'de öldüğünü gösteren Akçaabat Sağlık Ocağı Tabipliği'nce düzenlenmiş tutanağın örneğini veriyor. Yanlışın düzeltilmesini diliyor. Derginin Eylül sayısında da 11 yıl önce yitirdiğimiz ressam, ozan Bedri Rahmi üstüne bir inceleme var. Ozanın yaşam kesitleri içinde şiirine eğilmiş Ali Mustafa. Sanata, sanatçıya saygı tüten bir tutum... Bizden de selam olsun KIYI'ya... (Milliyet SANAT DERGİSİ, 15 Ekim 1986, Yeni Dizi: 154, Sayfa: 45)*

● *İlk özgün şiiri 1966 yılında İSTANBUL dergisinde çıkan aralıksız 30 yıldır çeşitli yayımorganlarında ürünler yayımlayan, kültürümüzde önemli bir yer tutan KIYI dergisinin, her çıkış döneminde yer alan, dergimiz sanat yönetmeni şair Gündoğdu SANIMER, 1987 yılında yayımlanacak ilk şiir kitabı, KARAYELİN SÜRÜLERİ'ni basıma hazırlıyor.*

● *KIYI'ya sürekli ürün gönderiliyor. Yurdumuzun nice yörelerinde yaşayan sanatçılarımız, sanatseverlerimiz dergide yer almanın coşkusu içinde. Gelen ürünlerin bir bölümünde gördüklerimizi burada az da olsa okurlarımıza aktarmak istiyoruz. Yazdığı yazıyı ikinci kez okumadan gönderdiği için türlü yazım yanlışları taşıyan ürünleri yayımlama olanağımız yok. Dergiye gönderilen bir şiiri, bir kez daha şairine danışarak yayımlamanın zorluğu ortada. Bunun yanında "-ki" ve "-de" sözcüklerini bitişik yazarak ürün gönderenlerin ürünleri de yayımdışında kalıyor. En önemlisi de yazdığı ürünün altına imza atmadan göndermek... Tüm bunları tek şey için yazıyoruz: Şiire saygı. Evet, ürünlerimize saygı duyduğumuz ölçüde şiire de saygı duymuş olacağız.*

● *KIYI'ya, Üsküp'ten, Yahya Kemal'in doğum yerinden bir mektup geldi. Mektubun sahibi, VARLIK'tan ve VARLIK YAYINLARI'ndan çok iyi tanıdığımız, Yugoslav yazınının ünlü temsilcisi Sayın Necati Zekeriya. Sayın Necati Zekeriya'nın mektubunun bir bölümünü okurlarımıza sunuyoruz: **"Eylül sayısı da geçti elime KIYI'nın. Bedri Rahmi'ye göstermiş olduğunuz saygı duruşuna çok sevindim. Kendisiyle çok kez görüşmüş, birlikte şiir okumuş, rakı içmiştim. Dostluğumuz 1955'te Üsküp'e geldiğinde başlamıştı. Sayın Ali Mustafa'nın "Şiirin Ressamı Resmin Şairi" adlı denemesini yayınlanmak üzere Priştine "Çevren" dergisine yolladım. Aynı sayıdan Pınar Giriftinoğlu'nun "Ey Şarkılar Alın Bizi" adlı denemesini herhalde, Tan gazetesine aktaracağız. Ömer Kayaoğlu'nun da "Hapisanede Nar Sepeti adlı şiiri gazetemizin şiir/öykü sayfasında yayınlanacaktır..."***

● *İlk KIYI'nın ilk sayısı, Ekim 1961'de yayımlanmıştı. Geçtiğimiz ay, bu tarihin üzerinden 25 yıl, bir başka anlatımla çeyrek yüzyıl geçti. Bu nedenle, gelecek sayımızda, ilk KIYI'dan son KIYI'ya, KIYI'ların yazınsal birikimi üzerine özel bir bölüm hazırlayacağız.*

● *Şiir sevgisi adına, binlerce kitaba kol kanat geren, bütün yaşamını, şairlerle sıkı bir sevgi bağı oluşturmakla dolduran, Arslan PULATHANELİ'yle arkadaşımız Ahmet Özer'in yaptığı söyleşi üzerine hayli gönendirici, Pulathaneli'nin çabasını övücü mektuplar aldık. Arslan PULATHANELİ'yle daha yakından bağ kurmak, onunla yazışmak, ona, yayımladığı kitabını iletmek isteyenler için adresini yayımlıyoruz. Arslan PULATHANELİ: Kunduracılar Cad. 82 TRABZON*

KIYI

Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San.A.Ş. Adına
M.Naci ÖZKAN

Yazı İşleri Müdürü :*Osman D.PİYALE*
Sanat Danışmanı :*Gündoğdu SANIMER*

Dizgi Baskı :*Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San.A.Ş. Gazipaşa Cad. No:23 Tel:19191 61200 TRABZON*

Abone Koşulları :*1 Yıllık 2.400 TL.*
Yurtdışı Abone :*10 Dolar*
Yazışma Adresi :*P.K.183 Trabzon*
Ederi :*200 TL.* *(KDV.Dahil) Aylık Dergi*

Kapak Fotoğraf: *Arslan Pulathaneli Arşivi*

Banka No: Ziraat Bankası, Trabzon Şubesi 65755 Hesap Numarası

• Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur.

ATATÜRKÇÜ DÜŞÜNCEDE DİL-KÜLTÜR BAĞLANTISI...

Rasim ŞİMŞEK

İç ve dış düşmana karşı Kurtuluş Savaşı verip ulusal egemenliğe dayalı Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Atatürk, bağımsızlıkla özgürlüğe büyük önem verir. O, "siyasal bağımsızlık"ı yeterli bulmaz. kendi deyimiyle, "istiklâl-i tam": "her alanda bağımsızlık" ister. Çünkü "tam bağımsız" olmayan uluslar, er-geç siyasal bağımsızlıklarını da yitirirler.

Bir ulusun gerçekten özgür-bağımsız olabilmesi için, dilde-kültürde bağımsız olması gerekir. Bu, bağımsızlığın önkoşuludur. Çünkü kafaca özgür olmayanların bağımsızlıkları temelsizdir. İşte bunun için, Türkiye Cumhuriyeti'nin geleceğini sağlam bir kültürde gören Atatürk, ulusal eğitimin bütünlüğü içinde, dil-tarih konularını önemle ele alır.

Önce yazı değiştirilir; Türk toplumunda eğitimin yaygınlaşmasını, dolayısıyla, aydın-halk kesimlerini birleştirecek ortak kültür değerlerinin oluşmasını yüzyıllarca engelleyen "eski yazı"nın yerine, eğitimi çok kolaylaştıran "yeni yazı" getirilir. Türk toplumunun eğitim sorununu çözerek bütünü ile aydınlanma sürecine girebilmesi için, işe buradan başlamak gerekiyordu. Bu, ayrıca, bağımsız düşünceye geçebilmek için gerekliydi. Bunun için Falih Rıfkı, "Dilde ilk şart, yazıyı değiştirmek ve Türk kafasını Arap kültür kaynaklarına esir olmaktan kurtarmaktı." di - yordu.

Türkçenin ses yapısına göre oluşturulan yeni yazı, dilin, yabancı öğelerden ayıklanıp arıtılması gereğini kendiliğinden gündeme getirir. Gerçekte bu, toplumun, Cumhuriyet yönetimi ile demokratikleşme sürecine girmesinin doğal bir sonucu, daha da önemlisi, Türk dilinin gelişebilmesinin vazgeçilmez ön koşuludur:

"Türk dilinin, kendi benliğine, aslındaki güzellik ve zenginliğine kavuşması için bütün devlet teşkilâtımızın dikkatli, alâkalı olmasını isteriz."

Burada vurgulanması gereken ilginç nokta, Türk dilinin benliğine kavuşturulması konusunda bütün devlet örgütünün görevli kılınmasıdır. Atatürk, Türk diline inanıyor; onun, yabancı dillerin boyunduruğunan kurtarılıp öz benliğine kavuşturulması durumunda, ileri bir uygarlık dili olarak gelişeceğini biliyordu. Ancak, devleti yöneten aydınlarımızın, Osmanlıca kullanma konusunda yüzyılların süreğenleştirdiği katı bir dil alışkanlığı vardı. İşte, Ulu Önder, yukarıdaki özlü sözü ile bu alışkanlıktan kurtulunması gereğine değiniyordu.

"Ulusal kültür" kavramını sık sık kullanan Atatürk, bu kavramla, yalnızca bir toplumun var ettiği geleneksel değerleri belirtmez; insan düşüncesinin ürünü olan bütün ulusal-evrensel kültür değerlerini anlatmak ister. Bu, kültür'le uygarlığın bir görülmesindendir. Gerçekten Atatürk'e göre "uygarlığı kültürden ayırmak güçtür ve gereksizdir." Özellikle günümüzün bilime dayanan toplumlarında,kültür uygarlık ikiliği kalkmıştır. Çağdaş toplum, uygarlığı da içine alan yüksek kültür değerleri ile yoğrulmaktadır.

Yüksek bir kültüre, ancak köklü bir tarih, sağlam bir dil bilinci ile varılabilir. Bunun için Atatürk öncelikle tarih ve dil alanlarındaki çalışmaları bilimsel temele oturtup kurumlaştırmak amacıyla, Tarih ve Dil Kurumlarını kurdurur. Bu alanlardaki çalışmalara, öncü-yönlendirici-özendirici olarak doğrudan katılır. Ayrıca, her yıl Meclis'i açış söylevlerinde bu konuya yer verir. 1934 yılı Meclis'i açış söylevinde, dil-tarih alanlarındaki bilimsel araştırmaların iyi bir yola girdiğini şu sözlerle belirtir:

"Kültür işlerimiz üzerine, ulusça gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu işlerin başında da Türk tarihini, doğru temelleri üstüne kurmak, öz Türk diline, değeri olan genişliği vermek için candan çalışılmakta olduğunu söylemeliyim. Bu çalışmaların göz kamaştırıcı verimlere ereceğine şimdiden inanabilirsiniz."

Kültür" konusunda dil ile tarihin önceliği nedir? Bu iki alana, niçin özel bir önem verilmektedir?

İnsan düşüncesinin bilim, sanat adına yarattığı ne varsa, hepsi dilin içindedir. Çünkü duygular, düşünceler dilin içinde oluşup gelişmektedir. Gerçekten, toplumun sürekli olarak inançlarının ürünü olan ulusal kültür değerleri gibi yüksek kültür değerleri de dilin içindedir. Bu değerlerin işlenip geliştirilmesi de, korunup kuşaktan kuşağa aktarılması da dilin varlığına sıkı sıkıya bağlıdır. Çünkü bilgiyi, düşünceyi, bilimi, sanatı üreten, değiştirip geliştiren, çoğaltan, saklayan, ülkeden ülkeye, çağdan çağa aktaran dildir. Türk kültürünü yükseltmeyi amaçlayan Atatürk, Türk dilinin ulusal bir nitelik taşımasını, ileri bir uygarlık dili olarak geliştirilmesini bundan ister.

Bir ulusun geleceğe güvenle bakmasında tarih bilincinin büyük etkisi var. Bu, geçmişte yarattığı kültür varlıklarıyla insanlığa ışık saçmış olan Türk ulusu için gerçekten büyük önem taşır.

Ancak, "ümmetçilik" anlayışına dayanan ve daha çok savaşlara ağırlık veren eski tarihler Türk ulusunun bu niteliğini yansıtmıyordu. Batılı tarihçilerse, Türk'ü, uygarlık tarihinin dışında, yalnızca "savaşçı bir kavim" olarak gösteriyordu. Bu anlayış değiştirilmeli, Türk tarihi, İslâm öncesinde, uzak geçmişine doğru bilimsel yöntemlerle araştırılıp yazılmalıydı: "Büyük devletler kuran ecdâdımız, büyük ve şumullü medeniyetlere de sahip olmuştur. Bunu aramak, tetkik etmek, Türklüğe ve cihana bildirmek bizler için bir borçtur. "Türk ulusunu yükseltip çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkaracak gençlerimize, ancak bu yolla sağlam bir tarih bilinci verilebilirdi. Türk kültürü, ancak böylece sağlam bir geçmişe dayanarak çağdaş uygarlık değerlerine güvenle açılabilirdi.

Kültürün başlıca öğelerinden biri güzel sanatlar'dır. Güzel Sanatlara çok önem veren Atatürk, "Ulusal kültürün her çığırda açılarak yükselmesini, Türkiye Cumhuriyet'inin temel dileği olarak sağlayacağız." der. Yüksek kültürün en belirgin göstergesi, evrensel ölçülerde sanat yapıtlarıdır. Eğer bir ulus, güzel sanatların türlü dallarında evrensel ölçülerde yapıtlar ortaya ko - yabiliyorsa,yüksek kültüre varmış demektir. Atatürk'ün ülküsü ise bu düzeyi de aşmak, Türk ulusunu, tüm ulusların önünde yürür görmektir; "Asıl uğraşmaya mecbur olduğumuz şey, yüksel kültürde ve yüksek fazilette dünya birinciliğini tutmaktır."

Kısacası Atatürk'ün biricik amacı, Türk ulusunu, sağlam bir geçmişe da - yanan güçlü kişiliğinin bilincine erdirmek; onun, çağdaş uygarlığın yaratıcıları arasında yer aldığını görmekti. Bize düşen, Ata'nın çizdiği yoldan giderek bu amacı gerçekleştirmektir. Ulusal kültürümüz amaçlanan gelişme düzeyine erdiğinde, Türk dili, büyük bir uygarlık dili niteliğini kazanarak, şimdi etkilenmekte bulunduğu dillere kavramlar vermeye başlayacaktır. Dil-kültür konusundaki yapay çekişmelerin üstünde, varılmak istenen gerçek aşama budur.

ŞİİRİN CUMHURİYETİNDEKİ ATATÜRK

VURAL YAZICI

Şiir, tarih boyunca toplumları derinlemesine etkileyen olayları ve bu olayların simgesi kişilikleri ele alıp işlemiştir. Zamanın derinliklerinden süzülüp günümüze ulaşan ilk çağlardaki *İlya da. Odysseia ve Manas* destanları tarih, toplum ve insan üçgenini sözcüklerle boyutlandıran ölümsüz ürünlerdir. Her toplumun kendine özgü bir anıt destanı vardır.

20. yüzyılın ilk kurtuluş savaşını, bu savaşın önderi *Mustafa Kemal Atatürk*'ü ve eylemini içeren binlerce şiirin toplamını, "*Türk şiirinde Atatürk*" olgusunu da bu eski çağ destanlarının yanıbaşına, yüzyılımızın çağdaş bir destanı olarak yerleştirmek olası... .

Yüzyılımızda Türk halkının anıt destanı da "*Atatürk ve Ulusal Kurtuluş Savaşı Şiirleri*"dir diyebiliriz.

Çağdaş Türk şiiri içinde *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı Şiirleri* önemli bir toplamı oluşturuyor. Yüzlerce şairin ayrı ayrı duyarlılık ve düşünsel odaklardan yola çıkarak oluşturdukları bu çağdaş destan, *Mustafa Kemal* simgesiyle, Anadolu'daki kurtuluş savaşının şiirselleşmiş tarihi olarak incelenmeye değer bir olgu.

Şairler, şiir kameralarını *Mustafa Kemal*'in doğumundan başlayarak, öğrenim yıllarına, oradan askeri ateşeliklerde bulunduğu Sofya'ya, Şam'a, Trablusgarp ve Çanakkale savaşlarına. Kurtuluş Savaşına, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna, ilk toplumsal devrimlerin oluşumuna ve ölümüne değin uzanan geniş bir coğrafyaya çevirerek büyük önderi adım adım izlerler.

Yüzlerce yıllık birikimi bağrında taşıyan Türk şiirinin şairleri, başlangıçta *Mustafa Kemal*'i ve eylemini ele alırken *Divan Şiiri* geleneğinden yararlanarak *methiye* (övgü) türünün örneklerini üretirler.

Faruk Nafiz'in 1922 yılında *İleri* gazetesinde çıkan "*Çankaya*" şiiri bu türün ilk örneği olarak gösterilebilir:

"Bu hıyaban avutur cümle yası,
Dinlen altında yeşil bir dalın
O kızıl saçlı zafer kartalının
Bu hıyabanda kurulmuş yuvası"

Atatürk için yazılan şiirlerin çoğunluğunu ölümünden sonra yazılanlar oluşturur. Önderi olduğu Kurtuluş Savaşıyla, Türk halkına verdiği yeni kimlikle, kurduğu Türkiye Cumhuriyetiyle 20. yüzyılın büyük önderleri arasında yer alan *Mustafa Kemal Atatürk*'ün ölümü, toplumu derinlemesine etkilediği gibi şairleri de yoğun bir duyarlığa ve duygusallığa sürükler.

Atatürk'ün, hemen ölümünün ardından yazılan şiirlerde yoğun bir olağanüstüleştirme, yoğun bir duygusallık görülür:

"Bir milletin meâlini söyler derin
derin
Derya, önünde çırpınarak
Dolmabahçe'nin
.....
Son uykusunda, öyle mi bir devr
uyandıran
Bir ırka can veren Atatürk
adlı kahraman
.....
Ölmez evet gönüllere heykel
kuran Ata'm
Lâkin nedir içimdeki pâyansız
inhidam?"

Divan Şiiri'ndeki *Kaside* geleneğini 20. yüzyıl Türk şiirine taşıyan İbrahim Alaettin Gövsa'nın *Tavaf* (Ulus, 1938) şiirindeki söylem Atatürk'ün "*Beni görmek behemehal yüzümü görmek değildir*" sözünün çok uzaklarında, ayrı bir düzlemde Atatürk'ü yalnızca klasik *ağıt* geleneğiyle yorumlar.

Türk şiirinin gelenekçi şairlerince Atatürk'ün ölümü bir *ağıt* havasında yansıtılır. Gerek Divan Şiiri'nin sürdürücüleri, gerekse Halk şiiri'nin izleyicileri bağlı oldukları şiir anlayışının dışına çıkamayıp Atatürk'ü ve eylemini çağdaş bir açıdan şiirselleştirememişlerdir:

"Kecre benzettiği bayrakla
kefenlenmiş Ata,
Çıktı bir kor gibi mermer sarayın
kapısından
Gönlümüz, bayrağı öğrendiği günden
beri tâ
Duymamıştır bu kadar hüznünü
yıldızla ayın!"
(Faruk Nafiz Çamlıbel, Bizsiz Gidiyor, Yedigün, 1938)

"Gidiyor, rastgelmez bir daha
tarih eşine!
Gidiyor, on yedi milyon kişi takmış
peşine

Gidiyor, izleri üstünde birikmiş
yaşlar!
Gidiyor, yerde kılıçlarla eğilmiş
başlar..."
(Orhan Seyfi Orhon, Gidiyor, Haber, 1938)

1938 tarihli şiirlerin çoğunluğu taze bir acının duygusallığıyla, yoğun bir *ağıt ve yakınma* söylemiyle yoğruludur. Hece vezniyle klasik halk şiirleri doğrultusunda çok sayıda Atatürk şiiri yazan Behçet Kemal Çağlar'ın ürünleri geçen zaman içinde çağdaş Türk şiirinin gerisinde kalmıştır:

"Gök düşsün toprağa toza belensin
Mezarına gece yıldız elensin
Şehitler doğrulsun nöbet dolansın

Türklük yüreğini dağlıyor şimdi
Cihan da bizimle ağlıyor şimdi"
(Behçet Kemal Çağlar, Ağıt, Yücel, 1938)

Orhan Seyfi Orhon, Mithat Cemal Kuntay, İbrahim Alaettin Gövsa ve Behçet Kemal Çağlar' la aynı ağıt söyleminde olan Mehmet Emin Yurdakul da Atatürk ve eylemini mitleştirerek klasik şiirler üretir:

"Zira, sen milletler esaretini
Lâğvetmek ruhiyle dünyaya
geldin!
Gururun ve hırsın cinayetini
Cezaya çarpacak bir demir eldin."
(Mehmet Emin Yurdakul, İnkılâp, Güvercin Kitap -Yeni basım -1956)

Günümüze değin ulaşan binlerce *Atatürk ve Ulusal Kurtuluş Savaşı Şiirleri*'ni söylemleriyle, içerikleriyle biçimsel olarak bölümlersek; karşımıza üç boyut çıkar:

1- Atatürk'ün sağlığında yazılanlar (ki bunlar az sayıdadır)

2- Atatürk'e ağıt şiirleri

3- Atatürk'ü ve eylemini gerçekçi bir bakışla yansıtan *Kurtuluş Savaşı* ve *Kemalizm* içerikli çağdaş Türk şiiri ölçütündeki şiirler.

Atatürk'ü ve eylemini çağdaş şiir ölçütleri içinde ele alıp işleyen şiirler, 1960 *Hürriyet Devrimi*'nden sonra toplumsal ve düşünsel hayatımızda özgürlüklerin -göreceli de olsa- yaşandığı 1960'lı yıllara denk düşer.

1940'lı yıllardan sonra Atatürk'ün yokluğu, toplumda kendini daha çok duyumsattıkça üretilen şiirlerde Atatürk'e sahip çıkma, toplumsal muhalefetin yoğunluğu göze çarpar. Bu şiirler bir bakıma Atatürkçü bakış açısından, *Kemalizm*'den, yaşanılana getirilen bir eleştiri kimliğini taşır:

"Atabiliyor musun zihinlerden
Softalık gerilik tüm karanlığı
Adın var mı yeni buluşlarda
Köye sokabildin mi aydınlığı
Sevebiliyor musun düşmanını
Bolluk mu bir uçtan bir uca vatan
Derim ki yolumda yürüyorsunuz"
(Halim Yağcıoğlu, Varlık 1956)

"Arayı kapatmanızı istiyorum uygar
uluslarla!
Bilime, sanata varılmaz rezil
dalkavuklarla.
Bu vatan, cânım vatan sizden çalışma
ister,
Paydos övünmeye, paydos
avunmaya, yeter, yeter!
Mustafa Kemal'i anlamak aldatmak
değil
Mustafa Kemal'in ülküsü sadece
söz değil."
(Halim Yağcıoğlu, Atatürk'ten Son Mektup. Varlık 1963)

"Devrimler diyoruz bir yandan
Atatürk'ün devrimleri
Kara çarşafla geziyor öte yanda
kadınlarımız öldüğünden beri
Uzayda yarışırken uyguar ulusların
uzmanları
Tarih öncesini yaşıyor mağarada
yurdumun insanları"
(Mehmet Haşmet, Atatürk Bizi Bağışla, Varlık, 1962)

"Türk Şiirinde Atatürk" toplamının diğer önemli bir boyutunu da *Kemalizm* içerikli şiirler oluşturur. Bu toplama giren şiirlerde Atatürk düşüncesi, özgürlük, bağımsızlık ve çağdaşlık kavramlarıyla yoğrularak işlenir:

"Kurtuluş baharında bütün
insanlığın
Henüz anısı yitmemiş o kamçılı sızı
Göverirken bilinç bilinç ulusal
bir dirilişte
Tutsaklığın utanç duvarını yıkmış
ülkelerde bugün
Çekilen bir bayrak var ya özgürlük
üzre
İşte o ATATÜRK"
(Tahsin Saraç, İşte O Atatürk, Türk Dili, 1966)
"Burada uzak dağ başlarında,
Afrika'da
Bağımsızlık türküsü Sen!
Aydınlık bir Sivas sabahından
Uzanır çağlar ötesine
Düşüncen

"Seninle tutuşan özgürlük savaşları
Tüm "Ezilmiş Uluslar"ın yüreğinde
Okyanus'lardan
Cezayir'e..."
(Mahmut Alptekin, Atatürk'e Tekmil Günü, Varlık, 1971)

"Türk Şiirinde Atatürk ve Ulusal Kurtuluş Savaşı Şiirleri" toplamını çağdaş ve soylu bir destan gibi bayraklaştıran şiirlerin çoğunluğunu, 20. yüzyılın ilk ulusal kurtuluş savaşını *"Türk Ulusal Kurtuluş Savaşı"*nı bütün boyutlarıyla gerçekçi bir bakış açısıyla yansıtan ürünler oluşturur. Kurtuluş Savaşını işleyen tek tek şiirlerin yanısıra bu konuda kitap toplamıyla karşımıza çıkan ürünler, Atatürk'ü ve eylemini derli-toplu, çağdaş şiir ölçütüyle yansıtırlar. Özellikle Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın *"İstiklal Savaşı-İnönüler* (1951), Cahit Külebi' nin *"Atatürk Kurtuluş Savaşında* (1952), Nazım'ın *"Kuvayı Milliye-Destanı*(1968) kitapları *Kurtuluş Savaşı*'na bakış açılarıyla, yansıttıkları gerçeklikle üzerlerinde durulması gereken yapıtlardır.

Dağlarca, Kurtuluş Savaşıyla ilgili en çok şiir yazan şairlerden. Dağlarca şiirlerinde Kurtuluş Savaşını sömürgene karşı verilen bağımsızlık savaşı olarak görür:

"Toprakla dolu bir yükseliş vallaha
Yeşilliklerden, bereketlerden,
efsanelerden
Kaderin gökteki yiğit yazgısı
Dağ dağ
Dağ olmak isteyen bir gövde için
Uşak olmak ha?"

Dağlarca, zor koşullar altında kurtuluş savaşı veren Anadolu insanını gerçekçi bir bakışla şiirlerine taşır:

"Kocabaş yığıldı çamura,
Büyüdü gözleri, büyüdü yürek
kadar,
Örtüldü gözleri, örtüldü hep.
Kalır mı Mustafa Kemal'in kağnısı,
bacım,
Kocabaş yerine koştu kendini Elifçik,
Yürüdü düşman üstüne, yüceden
yüceden."
.....
"Atlıyorduk kâfire,
Hepimizin bir yanı hilâl gibi
Bir göz vardı üstümüzde göklerden
Mustafa Kemal gibi"

Kurtuluş Savaşını, yeryüzünün en haklı, en kutsal savaşı olarak vurgulayan Dağlarca halk söylemini de şiirlerine taşıyıp emperyalistleri "kâfir" olarak niteleyerek Kurtuluş Savaşına bakış açısını ortaya koyar. Birçok şiirinde soyut bir anlatıma yönelen Dağlarca, Atatürk'ü ve Kurtuluş Savaşı'nı anlatan şiirlerinde somut bir şiir dili kullanmıştır. *"Mustafa Kemal'in Kartalı, Mustafa Kemal'in Kağnısı, Mustafa Kemal'in Vakti"* vb. gibi destan türü kalıcı şiirleriyle Fazıl Hüsnü Dağlarca, *Türk Şiirinde Atatürk ve Ulusal Kurtuluş Savaşı* adlı bu ırmakta ışıl ışıl akışını sürdürür.

Türk Dili'nin usta şairlerinden Cahit Külebi'nin diğer bir adı da *Atatürk Oratoryosu* olan 13 bölümlük *"Atatürk Kurtuluş Savaşında"* adlı, destan biçemli yapıtında Kurtuluş Savaşı'nı çocukluğundan kalan izlenim ve anılarla işler:

"Ben de gelecektim ama anam
koymadı
Küçüksün oğul dedi
Ben giderim bırak ana dedim
Gideceğin bu yol dedi"

Koçaklama türünde, yalın ama anlamlı dizelerle tüm Anadoluyu doğasıyla, insanlarıyla *"Edirne'den Ardahan'a kadar"* geniş coğrafyasıyla şiirine taşıyan Cahit Külebi, Kurtuluş Savaşı'nı duygusal ürünlerle yansıtır:

"Biz yoksul bir milletiz
Gözlerimizde solgun ışıklar yanar
Nasılsa yenilmişiz bir kere
Ama uzun sürmez o kadar.
.....

Külebi şiirlerinde Atatürk'ü Türk halkının kurtarıcı olarak içtenlikli bir dille anlatır:

"Sana borçluyuz ta derinden
Çünkü yurdumuzu sen kurtardın
Hasta, yorgun düşmüştük
Yaralarımız iyice sardın."

Kurtuluş Savaşı'nı içeren özgün yapıtlardan biri olan *"Kuvayı Milliye"*yi Nazım, 1939'da yazmaya başlar, 1941'de bitirir. Çağdaş bir destan havası taşıyan *Kuvayı Milliye*, açık, rahat, sade anlatımıyla, akıcı diliyle, koşuk biçimine sokulmuş tarihi bilgilerle, şiirimize ilk kez giren istatistik rakamlarla, araç-gereç listeleriyle, geniş coğrafyasıyla Anadoluyu ve Anadolu insanlarını, tarihe gerçekçi bakışıyla yurtseverce tutumuyla Türk şiirinde, Atatürk ve Kurtuluş Savaşı şiirleri toplamında önemli bir yer tutar.

Kuvayı Milliye'de Anadolu insanı, çilesiyle, yoksulluğuyla, kurtuluşa inanmışlığıyla yansıtılır:

"Ayın altında kağnılar gidiyordu.
Kağnılar gidiyordu Akşehir üstünden
Afyon'a doğru.
Toprak öyle bitip tükenmez,
dağlar öyle uzakta
sanki gidenler hiçbir zaman
hiçbir menzile erişemeyecekti.
Kağnılar yürüyordu yekpare meşeden
tekerlekleriyle.
Ve onlar
ayın altında dönen ilk tekerlekti."

Sımsıcak destan havasıyla, sağlam şiir bilinciyle, romantizmden uzak gerçekliğiyle Kurtuluş Savaşı'nın kahramanlarını *"onlar"* diyerek simgeleştiren şair, bu savaşın önderi Mustafa Kemal'i anlatan eşsiz güzellikte dizeler armağan eder Türk şiirine:

"Sarışın bir kurda benziyordu.
Ve mavi gözleri çakmak çakmaktı.
Yürüdü uçurumun başına kadar,
eğildi, durdu.
Bıraksalar
İnce, uzun bacakları üstünde
yaylanarak
Ve karanlıkta akan bir yıldız gibi
kayarak
Kocatepe'den Afyon ovasına
atlayacaktı..."

Mustafa Kemal Atatürk için yazılan şiirlerin en güzelleri ve kalıcı olanları, *Kurtuluş Savaşı*'nda *Mustafa Kemal*'i anlatanlardır. Özellikle Fazıl Hüsnü Dağlarca, Cahit Külebi, Attila İlhan, Ceyhun Atuf Kansu, Suat Taşer, Halim Yağcıoğlu, İlhami Bekir Tez,

Mehmet Emin Yurdakul vb. şairler, Ulusal Kurtuluş Savaşı'nın özgün şiirlerini üretmişlerdir. Bu şairler, Kurtuluş Savaşını bir anlatıcı gibi değil; soluğunu, sıcaklığını, anlamını, haklılığını duyumsayarak oluşturmuşlardır şiirlerini. Çağdaş Türk şiirinin sürdürücüleri olarak, ulusal kurtuluş düşüncesini derinlemesine, devrimci ve Kemalist bir bakış açısıyla şiirleştirmişlerdir.

Atatürk ve Ulusal Kurtuluş Savaşı Şiirleri, özgürlük, bağımsızlık ve ulusal kurtuluş düşüncesinin ısrarla savunulduğu yapıtlar olarak güncelliğini ve tazeliğini çağdaş Türk şiiri içinde her zaman duyumsatacaktır.

Mustafa Kemal Atatürk, bağımsızlık, özgürlük ve çağdaşlığın simgesi olarak Türk şiir tarihinde yerini çoktan almıştır.

ATATÜRK'ten...

"Bir ulus, sanattan ve sanatçıdan yoksun sa, eksiksiz bir yaşamı yok demektir. Böyle bir ulus; bir ayağı topal, bir kolu çolak, sakat ve sayrılı bir kimse gibidir... Sanatsız kalan bir ulusun, yaşam damarlarından biri kopmuş demektir."

"İnsanlar olgunlaşmak için kimi nesneleri gereksinirler. Bir ulus ki resim yapmaz, bir ulus ki heykel yapmaz, bir ulus ki tekniğin gerektirdiği nesneleri yapmaz, açıkça söylemeli ki o ulusun ilerleme yolunda yeri yoktur."

"Sanatçı, toplumda uzun çalışma ve çabalardan sonra alnında ışığı ilk duyandır."

"Hepiniz milletvekili olabilirsiniz... Bakan olabilirsiniz... Hatta Cumhurbaşkanı olabilirsiniz... Fakat sanatçı olamazsınız. Yaşamlarını büyük bir sanata adayan bu çocukları severim."

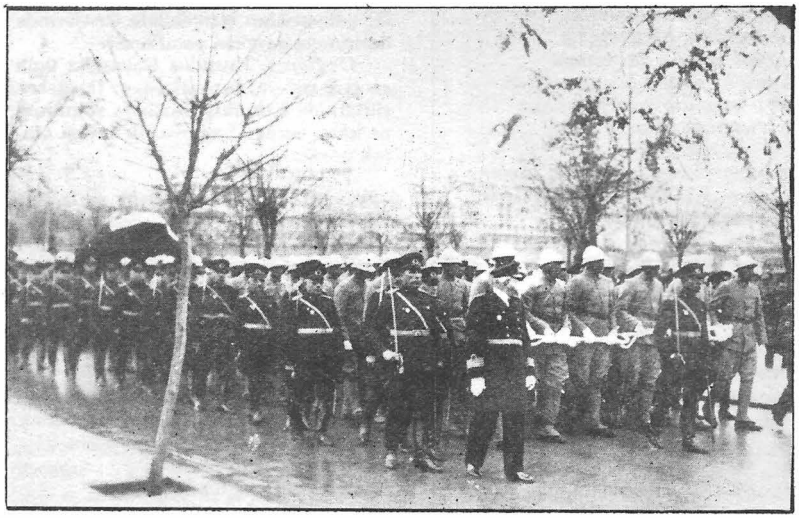

ATATÜRK'ÜM — CANIMIN İÇİ

I.

ATATÜRK'ÜM - BENİM CANIMIN İÇİ
MAVİ GÖZLERİNDEN ÖPERİM
Mayıs aylarında - kasımlarda
Seni özlerim, özlerim
Benim canımın içi, şanım
Sana kurban olsun canım.

II.

Atatürk'üm, içimde - güneşimin sarısı
Dalga dalga mavi aşkım
Ellerinden, ellerinden öperim
Nefes alışında, verişinde Anadolu'mun
Seni duyarım, özlerim
BENİM CANIMIN İÇİ - ŞANIM
SANA KURBAN OLSUN CANIM

IV.

MEMLEKET ÜSTÜNE BİRİNCİ VAZİFE
Gelinciğin papatyanın kardeşliği
Aydınlıklara gebe.
ATATÜRK'ÜM - BENİM CANIMIN İÇİ
YÜREĞİMİN ORTASINDA, ANIT YÜREĞİM
Kasımlara, mayıslara
Yosun kokan, ışık ışık gün yürür
KIŞLADA, OKULDA - HARMAN YERİNDE
ATATÜRK BÜYÜR.

Nabi ÜÇÜNCÜOĞLU

ATATÜRK

Atatürk dedim iptida
Önümü ilikledim.

Nasıl söylerim öldüğünü
Atatürk'üm karşımda.
Yatmış uyumuş karlar üstüne
Kalpağı başında.

Nasıl söylerim öldüğünü
Çenesine uzanmış eli
Atatürk'üm çıkar Kocatepe'ye
Dalgın, düşünceli.

Nasıl söylerim öldüğünü
Elinde beyaz tebeşir
Geçmiş tahta başına
Atatürk'üm ders verir.

Nasıl söylerim öldüğünü
Başında yeni şapkası
Yola çıkmış yürümüş
Kalabalık arkası.

Nasıl söylerim öldüğünü nasıl
Bir ışık vurmuş yüzümüze
Atatürk'üm bakıyor besbelli
Çeki-düzen verelim üstümüze.

İLHAN DEMİRASLAN

ATATÜRK İÇİN...

O, bağımsızlık ve özgürlük adına sönmeyen bir alevdi
O, dağılan bir imparatorluktan, genç Türkiye Cumhuriyetini, Türk Ulusuna bir kimlik belgesi olarak sunandı.
O savaşlarla dolup taşan yaşamından, barışı damıtandı.
O, yedi düvele karşı giriştiği mücadeleden, ''Ne Mutlu Türküm Diyene'' özdeyişini dünya ufuklarına yazandı.
O, devrimleriyle bir çağın öncüsü olarak, toplumuna ve Asya toplumlarına yön verendi.
O; gerici, bağnaz düşüncenin karşısında, bilimden yana tavır koyarak, toplumunu çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak için, yeni bir düşünce sistemi olan kemalizmi kurandı.
O, ''özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir'' diyerek, Kurtuluş Savaşları çağını açandı.
O, devlet kuran bir Meclis'i kurarak, ümmet toplumundan Ulus yaratandı.
O; ''Yurtta barış, dünyada barış'' ilkesini, ülkesinin geleceği adına, bir güvence olarak, dünya toplumlarına sunandı.
O; Dil ve Tarih alanında ortaya koyduğu tezlerle, kurduğu Cumhuriyete, gelecek adına önemli görevler yükleyendi.
O, kurduğu genç Cumhuriyeti, kazandığı Bağımsızlığı, dünyada ilk kez Gençliğe armağan edendi.
O, dünyada çocuklara ilk kez ''bayram'' sevincini yaşatan önderdi.
O, yaptığı Kurtuluş Savaşını bir destan boyutlarında oluşturduğu 'SÖYLEV' ile halkına sunandı.

**** KIYI, geleneksel bir tavrın sürdürücüsü olarak, kapağından, iç bölümüne değin onunla bütünleşiyor***

GÖRMEK ATATÜRK'Ü

Ben Atatürk'ü
Engin denizlerde gördüm
Denizlerin mavisinde
Mavi mavi gülüyordu

Ben Atatürk'ü
Afyon'da gördüm
Mehmetciğin süngüsünde
Kurtarıyordu yurdu

Ben Atatürk'ü
İzmir'de gördüm
Kadifekale'ye sancakla
Çekiliyordu

Ben Atatürk'ü
Okulda gördüm
Öğretmenimle
Abece'yi öğretiyordu

Ben Atatürk'ü
Göklerde gördüm
Bayrağın renginde
Dalgalanıyordu

Ben Atatürk'ü
Çiçeklerde gördüm
Öğrencilerin yüzünde
Büyüyordu

Ben Atatürk'ü
En önde gördüm
İnsanlık O'nun izinde
Ve O ilerliyordu

Subutay Hikmet Karahasanoğlu

"Trabzon'da Son Argonat"

İLHAN DEMİRASLAN

ALİ MUSTAFA

Gelibolu'da 28 Ağustos 1928'de, duvarlarında **Namık Kemal'**in fotoğrafları asılı duran bir evde doğan **İlhan Demiraslan,** değişik yerlerde konaklayan bir yaşam serüveninden sonra **"Bu kıyıya bırakın beni"** diyerek, ömrünün son on yılını **Trabzon** toprağında yaşayıp şiirlerini bu kıyılarda üreten, çağdaş Türk şiirinin adı bir kıyıda unutulmuş bir şairi...

Şiirlerine de yansıttığı çocukluğu **Gelibolu'**da geçer:

"Gelibolu kadı iskelesi
çocukluğum
Teneke kayıklarım yelken
bezden
Boğazda balta burunlu gemiler
Kimbilir şimdi hangi denizlerde
Kimbilir şimdi hangi denizlere
gider"

İlkokulu **Edirne, Gelibolu, Tekirdağ** ve **Çanakkale** gibi değişik yerlerde okur. Ortaokulu **İstanbul'**da başlayıp **Çanakkale'** de bitirir. Lise yıllarında İstanbul'da **Faruk Nafiz'**in öğrencisidir.

1947'de İstanbul Tıp Fakültesine giren **İlhan Demiraslan,** 1956'da Haydarpaşa Hastanesinde iç hastalıkları ihtisası yapar. Doktor olarak **Tunceli, Artvin, Tire'**de görev alır. 1963'de askere gider. Yedeksubay tabip olarak (1963-1964) **Erzincan** ve **Trabzon**'da çalışır.

Bakanlık görevi alamadığı için serbest hekim olarak 1965'de **Görele'**de çalışmaya başlayan **İlhan Demiraslan,** bu yıllarda evlenir:

"Kuzey doğu kıyılarında burası
Ufak mı ufak bir Karadeniz
ilçesi
Şirin mi şirin yeşil mi yeşil
Etrafı çepçevre fındık bahçesi
Bir İlhan acaip İlhan
Sevdi mi başkası yok
Ve bir aşk tarzı kadim üzre
Şakası yok"

1970'li yıllarda **"Bu kıyıda bırakın beni"** dediği Trabzon'a gelen **İlhan Demiraslan,** uzun yıllar ciğerlerinden ve kalbinden çektiği rahatsızlıkla **"Çok alışık bir yüzle gelir ölüm / Çok alışık bir yüzle yakın çekim / Örneğin seksenli yıllarda gelir / Örneğin bir eylül ya da ekim"** diye tanımladığı ölüme doğru yolculuğunu yapar 25 Kasım 1980'de. Mezarı Akçaabat'tadır.

Ölümü Trabzon'da doktor arkadaşları, sevenleri ve sanatçılar arasında derin üzüntü yaratır. Şair, doktor arkadaşı **Gündoğdu Sanımer,** ölümü üzerine duygularını 13 Aralık 1980 tarihli Cumhuriyet'te şöyle dile getirir: **"İlhan Demiraslan'ın tabutu o kadar yalın bir biçimde evinden alındı ki sanırım içinde yalnız kendisi vardı..."**

Türk şiirinde özgün bir yeri olan **İlhan Demiraslan'**ın şiirle serüveni 1940'lı yıllara değin uzanır. Önceleri koşma tarzı halk şiirleri yazan şairin, bu tür şiirleri **Folklor Postası, Yedigün** dergilerinde yayımlanır.

Özgün şiir sesini bulduğu ilk ürünleri 1947'den itibaren sürekli **Varlık'**ta çıkar. Daha sonraları (SAVAŞ Gazetesi) ile **Türk Dili, Hakimiyet Sanat, Ozanca, Sanat Emeği,** dergilerinde ürünleriyle görünen **İlhan Demiraslan'**ın son şiirlerine dostları ölümünden sonra **Kıyı'**da yer verirler.

İlk şiirleriyle **Orhan Veli** humouruna yakınlaşan **İlhan Demiraslan,** kendine özgü şiir söylemiyle, yaşamdan damıttığı dizeleriyle, şiirinde çocukça bir yaşama sevincini, gündelik hayatın görünümünü, hayatın içindeki insanları konu edinir. 1940'lı yıllarda, **Garip Şiiri'**ne yakın bir çizgide göründüğü, Nurulah Ataçça ayın şiiri seçilen **"Bekâr"** şiiriyle daha çok **Orhan Veli'**nin şakacı, alaycı şiirlerine yakın ürünlerin örneğini verir:

"Ben bekâr bir adamım
Param yok ki karım olsun
Geceleri şeytan girer rüyama
Sağolsun"

İlhan Demiraslan 1948-1952 yıllarını kapsayan şiirlerini **İNCİR AĞACI** adıyla **Varlık** yayınlarında kitaplaştırır. Bu yapıtında yer yer gerilere göndermelerle çocukluğunu, ilk gençlik yıllarını yansıtan şair, toplumsal boyutu olmayan özgürlük düşüncesini, çocukça yaşama sevincini, günlük kaygular içindeki şiirlerine taşır:

"Mini mini insanları hayalimin
Hür insanlar iyi insanlar onlar
Başlarını sokabilmişler bir
evceğize
Birer çocukları birer kadınları
da var
Hür insanlar iyi insanlar onlar"

İncir Ağacı'ndaki şiirler alaycı, içteniçe buruk anlatımıyla, toplumsal boyuta varmayan söylemiyle **Garip Şiiri**'ne yakındırlar.

Buna karşın İlhan Demiraslan, **Garip Şiiri**'nin izleyicisi olmamıştır. O dönemlerdeki Türk şiirindeki "kaçış" olgusuna ilgi göstermeyen **İlhan Demiraslan**'ın şiiri kendi kabuğunu kıran bir kıpırdanıştır. **İncir Ağacı**'nda yer yer toplumsala ağırlık veren şiirler görülür.

"Biz iyi insanlarız Çemberlitaş
Derdimiz yok fakirliğimizden
başka
Öyle büyük isteklerimiz de yok
Hem daha yeni tutuluyoruz
aşka
Derdimiz yok fakirliğimizden
başka"

1958'de yayımlanan ikinci şiir kitabı **ELLER EKMEĞE DOĞRU**'da İlhan Demiraslan, birinci kitabındaki şiir çizgisini geliştirerek akla ve mantığa yaslanan şiirlere varır. Yenilikçi şiirin kapılarını zorlayan bu ürünlerinde lirizmden ödün verir:

"Size beyni gösteriyorum kafa
boşluğunda
Etrafı dolu-bütün kemikle
çevrili
Yuvarlak, avucum kadar, üstü
boş-bulanık
Üstü el bombası gibi"

İkinci yapıtında yer yer kısa şiirlere de yönelen şair, toplumsalı yansıtan ürünlerinde giderek yargılayıcı, eleştirici bir kimliğe bürünür:

"Bu paradır işte, yüzü tatlı
Dünya dediğin üstünde durur
Bir gece sayılır eline
İnsan orospu olur
Bu paradır işte, kokla bunu
Her işin başı budur
Seni katil etti bu
Beni memur"

Bunun yanısıra doktorluğundan gelen gözlemle iletişim kurduğu, dertlerine ortak olduğu insanları da şiirlerine taşır:

"Ürünümüz oldu toplanmak
üzeredir
Yıl on iki ay ona bakar dururuz
Karayemişlerse göveredurur
Bizim işte olup olacağımız
budur
Biz iş edelim o pişiredursun
Ver hastamı götüreyim doktor
Ver hastamı nolursun"

1960'lı yıllarda yaşadığı toplumu, olayları, insanları ve hayatı kendi diyalektik bütünselliği içinde kavrayan İlhan Demiraslan, bu dönemdeki ürünleriyle toplumcu-gerçekçi şiire yönelir.

"Silin artık nüfusçu bey
kaydımızı
Kusura bakmayın elimizde
değil
Gazetelere vermeyin kaybımızı
Ve denilsin ki bu hususta
İnsandık elbet nüfusta
Defteri kebirde kaydımız vardı
Avuç kadardı yüzlerimiz
Ellerimiz urgan kadar"

70'li yıllarda şiire bir süre özel nedenlerle ara veren **İlhan Demiraslan,** Trabzon'da görev yaptığı yıllara denk düşen son dönem ürünlerini **ACININ UÇLARI** adıyla dosyalar. Ne var ki zamansız gelen ölüm bu şiirlerin kitaplaşmasına olanak vermez. **Acının Uçları**'ndaki ilk bölümde kendi kişiliğinin ve şiirinin ayrılmaz bir parçası olan çocukluk yıllarına göndermeler yapar. Yaşama sevinciyle yoğrulmuş şiirler yazar. Yapıtın diğer bölümünde **"Zonguldak Öyküleri"**yle toplumcu-gerçekçi çizgiden örnekler veren şair bu tutumunu **"Görele", "Artvinli Şahvelet ile Yusuf Ramazan Öyküsü"**nde sürdürür.

"Gece Yağmuru" şiirinde **"insana varan yollar yasaklanmış"** dizesiyle şiirini düşünsel boyuta vardıran **İlhan Demiraslan, Acının Uçları** adlı yapıtındaki son bölüm şiirleriyle, bir doktor olarak varacağı sonu sezerek ölüm şiirlerine yönelir. Bu son dönem ürünleri bir şairin **"ikindi hüzünleri"**dir. 1981-1983 **Kıyı**'sında yayınlanan bu şiirlerin çoğunda **"Ölüme yakın bir ozanın duygusu"** derinden derine kendini duyumsatır. **İlhan Demiraslan,** kendi sonunu sezinlemiş gibi **"İlhan Kafiyesiyle Biten Gazel"** iyle ölümü **"Çok alışık bir yüze yakın çekim"**le şiirleştirir:

"Boyuna bir şeyler unutuyoruz
Yola çıkacakmışız gibi her an

Akla kara gelgitinde yitiyor
Üzerine titrediğimiz zaman

Son günlerin pişmanlığı da zor
Boşa gitmiş hissiyle dolar insan

Dur desek de durmaz deveci
sağır
Yükünü sardı sarmaladı kervan

Elimizden bir şey gelmiyor
eyvah
Hay ile huy üzre gidiyor ilhan"

1980'li yıllarda yaşadığı toplumsal acılarla, amansız hastalığıyla, yalnızlığıyla şiirlerine derin bir hüznü konuk eden şair yine de yaşama hep umutla bakarak, ömrünün son yıllarını bir şiirindeki gibi:

"Bu kumsal olağanüstü bir aşk
O köpüklerden ince bir kız
Ben otuzyedisinde bir gemi
Bu kıyıda bırakın beni
Bu kıyıda bırakın beni."

diyerek Trabzon toprağında, bu kıyılarda bir yandan doktorluk yaparak hasta ve umarsız insanlara hayat sunup, bir yandan da şiirler yazarak tüketmiş bir şairdi. Gönül ister ki bu değerli şair, Türk şiirinde hakettiği yeri alsın, çoktan tükenen **İNCİR AĞACI** ve **ELLER EKMEĞE DOĞRU** yapıtlarıyla bastıramadığı **ACININ UÇLARI** birarada **"Bütün Şiirleri"** adıyla basılsın, **İlhan Demiraslan** adı şiir tarihine yaşamındaki gibi alçakgönüllülüğüyle geçsin.

TOPLUMDAKİ İŞLEVİ AÇISINDAN ÖĞRETMENLİK

24 Kasım Öğretmenler Günü Nedeniyle

İsmail ODABAŞ

Toplumda en çok konuşulan, en çok tartışılan meslektir öğretmenlik. Her zaman herkesi ilgilendirir, her zaman güncel'dir. Böyle olmasının nedeni, konusunun doğrudan insan oluşudur.

Öğretmen, insan unsurunu işleyerek diğer mesleklere hazırlar. Bunun için bir ana meslek konumundadır ve bütün mesleklerden sorumludur. Çünkü herhangi bir meslekte görevlerin düzenle yürütülmemesi, yalnızca o iş kolundaki hizmetin aksaması biçiminde topluma yansıdığı halde, öğretmenlikte görevlerin düzenle yürütülmemesi bütün mesleklere, dolayısıyla hizmetlerin bütününe yansır. Bunun için her iş kolunda amaçlanan verimin alınması öğretmenlerin çalışmasına bağlıdır. Öğretmenliğin önemi bu özelliğinden gelmektedir. Yoksa bütün meslekler önemli, bütün meslekler saygıdeğerdir.

Ne var ki öğretmenliğin toplumdaki işlevi, zaman içinde ortaya çıkmakta, görevin yapıldığı anda acı ya da sevince dönüşerek topluma yansımamaktadır. Bunu şöyle bir örnekle somutlaştırmak mümkündür: Bir hekimin görevini aksatması, bir hastanın ölümüne neden olabilir. Sonuç somut olarak görevin aksatıldığı anda ortadadır. Bir öğretmenin görevini aksatması halinde ise, acı belli bir zamandan sonra duyulur, hem de daha geniş alanlara yayılmış olarak. Çünkü onun görevi ulusun tümünü ilgilendirmektedir. Hasta sahibi bir aile değil, bütün bir ulustur. Buna göre öğretmen hayat kurtaran hekimden daha dikkatli, daha başarılı olmak zorundadır.

Kurtuluş Savaşından sonra, Atatürk bir buyruk olarak bildirmiştir öğretmenlere: "Ordularımızın kazandığı zafer, sizin ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız zemin hazırladı. Hakiki zaferi siz kazanacak ve muhakkak başaracaksınız."

Öğretmenler başarmak zorundadırlar. Başka seçenek yoktur. Çünkü Türk Ulusu uygarlık yolunda özlediği yere gelecekse, askeri zaferin eğitim zaferiyle tamamlanması gerekir. Dikkat edilirse Atatürk, öğretmenlerin başarısını gerçek zafer, askeri zaferi bu başarı için bir araç saymıştır. Tarihte öğretmenliğin önemini onun kadar kavrayan bir başka önder, bir başka devlet adamı yoktur.

Türk Ulusunun Atatürk'ün çizdiği ve gösterdiği yolda yürüyerek gelişebileceği, var olabileceği tartışmasız bir doğrudur. Öğretmen ise Atatürkçülüğün temelini atan kimsedir. Temelin anlamı ne ölçüde büyükse, görevin önemi de o ölçüde büyüktür. Öyleyse öğretmen Türk Ulusunun kaderinin ellerine teslim edildiği insandır. Bunun bilincine varmadan öğretmen olunamaz.

Bunun bilincine varan öğretmen, koca bir ulusun mutluluğunu paylaşarak yaşar. Çünkü öğretmenlik bir mutluluk paylaşma mesleğidir. Kendi mutluluğunu başkalarını mutlu ederek kurar. Başkaları onu mutlu ettiği zaman değil, o başkalarını mutlu ettiği zaman mutlu olur.

Öğretmen bir sevgi ustasıdır. Önce sevmeyi öğrenir, önce sevmeyi öğretir. Çünkü bilgi sevgiyle verilir, sevgiyle alınır.

Atatürk'ten "Öğretmenin yuvasının okul, ailesinin öğrencileri olduğunu" öğrenmiştir. Ama bu yuvada "öğretmen sevgisi" diye tanımlanabilecek bir sevgi kıvamını yakalamak zorundadır. Hem onu öyle dağıtmalıdır ki öğrencilerinin her biri eşit pay aldığına emin olmalıdır.

Öğretmenlik insanların dertlerine eğilme mesleğidir. Ne psikoloji, ne tıp, henüz insanı tümüyle çözememiştir. Öğretmenin karşısında çoğu bilinmeyen karmaşık bir varlık vardır. Konusu onu işlemektir. Üstelik insanların öğrenim gördükleri çağ sorunlarının en yoğun olduğu çocukluk ve ergenlik çağıdır. Büyükler ise kendi başlarından geçmemiş gibi bu yoğun sorunları görmezlikten gelirler.

Kişilik olarak öğretmenliğin ilk özelliği ağırlık ve ciddiyettir. Çünkü inandırıcı olmak zorundadır. İnsanlar inanmadıkları kimseyi örnek almazlar. Bunun için öğretmenin sınıfın dışında da öğretmen olması gerekir. Sözleriyle davranışları, yaşantısının her alanında uygunluk göstermelidir.

Öğretmen bir yargıç kadar yansız ve adaletli olmak zorundadır. Öğrencisini notla değerlendirirken, bir bilgiyi davranış olarak kazandırmaya çalışırken, yansız ve adaletle davranmadığı şüphesini uyandırdığı anda görevini yapması olanaksızdır.

Öğretmen demek öğreten insan demek, insanları seven insan demek. Tümüyle özveridir çabası. Almak için vermez. Bir yüce değer uğruna yaşamayı öğretir insanlara ve karşılıksız vermeyi. Ulusuna hizmet etmekten gurur duyar.

KUŞ SÜRÜLERİ

uzak uğultulardır eski sevdalar
hüznümüz dolaşır doruklarını
verilir yabanın birine ödül
dökülür yüzyıllık testilerden
gizlice içtiğimiz şaraplar

oysa uyanmış çiçeklerim benim
sevgiyle okşasam yapraklarını
duyar çarpıntısını yüreğimin
rengin ve kokunun bahçesinde
sürer sonsuz barışı doğanın

korkuyorum sislenen gözlerinden
özlem bakracımı dolduran kuyu
ansızın ürküyor güvercinler
geçiyor yüzümüzden kuş sürüleri

ademin avucunda ıslanan elma
itiliyor kent dışına ağaçlar
uzatmıyor ışığa kollarını
toprağına sevgiyle ektiğim tohum

Gündoğdu Sanımer

ZAMAN

Ey zaman git zaman
Saçımı dök belimi bük
Her sokakta kes yolumu
Isır beni it zaman

Ağzı gayya çukuru
Dişleri büyük zaman
Ve suratındaki kamburu
Hafifletsin yük zaman

Ali Yücel

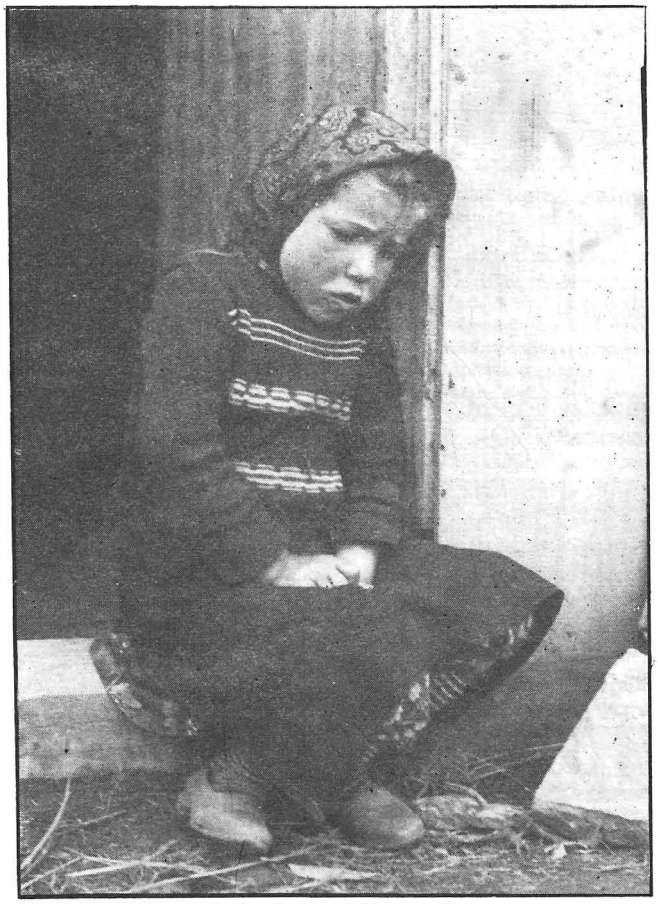

Fotoğraf: Ersegün Berkün

HEP GÜNEŞ ALTINDA

Sofrayı topladın her gün üç kez
Üç öğün lânetledin yoksulluğun her türünü
Uçsuz bucaksız steplere düştün o saatlerde
Tevekkülün cılız dallarını
Bin kez kırdın arzuların bahçesinde.

Eski bir pencere ardındasın şimdi
Yüreğinde bir iç deniz çırpınışı

İbrahim Oluklu

SUNU

Yanıklanır en güzel ses
Dağların doruklarında
Erir karları yaşamın
Ağaçlar çiçek açar mutluluktan
Peki ya siz?

M.Özer CİVRAVOĞLU

ÖYKÜ

İZZET KILIÇLI

MİNAREDEKİ ÖLÜ

Akşam olmak üzere.

Belleğinin derin kıvrımlarına gizlenmiş çocukluk anıları canlandı gözlerinde: bir düş yolculuğuna çıktı o günlerine doğru. Kıvrımlar açıldıkça yaşadıkları ile yaşamadıkları dolambaçlara dönüşüyor, düşlerin varsıllığına kapılıp bu olmamış gerçeklere bir düşünce hızıyla dalıyordu: yeniden yaşadığı çocukluğu sonraki yıllarını halkalar şeklinde üzerine giymişti.

Karanlık çökmemişti daha, güneş batı ufkunda yitmiş, kalın yeryüzü tabakasını geçemeyen ışıklar, çarptığı yüzey şekillerinin gölgelerini bir örtü gibi seriyordu canlı cansız her şeyin üstüne.

Fizyolojik yaşının kaç olduğu belli değilse de, çocuklukla ortayaşlılık birbirine karışmış, iki çağı birlikte yaşıyordu.

Göle doğru inen o düz yol düşsel bir yalnızlığa bürünmüştü. Çevredeki ağaçlar gerçeklerinin gölgeleriydi, kımıldasalar da başka bir dünyadan gelmişlerdi sanki.

Korku var yüreğinde. Karanlığın, karanlıkla birlikte çöken yalnızlığın çocukluktan kalma korkuları... Yaşanacak yılların neler getireceğine ilişkin sezgiler belki. Varlıklarını gizemli duygularla belirtiyorlar.

Çok eski bir mezarlık vardı solda. Mezarlar sökülüp TMO'nun lojmanları ve depoları yapılmış. İlerlemiş yaşına karşın korkuyor yine. Bekçi yok, nereye gitti?

Ve değirmen.... Değirmenler de oldum olası onun için korkulu yerlerdendi. Cinlerin barınağı imiş. Kaç değirmenci usunu yitirmiş geceleri. Hele bu, daha korkunç. Çok eski, üç, dört yüzyıllık var. Üstelik mezarlığın hemen altında. Geceleri kesinlikle kimse yalnız kalmıyor orada. Değirmene bakma isteği var içinde. Bilinç altında yer eden düş ürünlerine rastlayabilme umudu...

.....

Kardeşi bir gece evde, sabaha yakın pencereden dışarı bakarken kolları ve paçaları sıvalı birinin geçtiğini görmüş. Sonra durup abdest almış metruk caminin çeşmesinde. Ve yitip gitmiş adam, dışarda ay ışığı...

Değirmenden yana bakması korku ve ilgiden, ama hiçbir şey göremiyor. Yürüyor göle doğru.

Ansızın önünde iki köpek beliriyor. Köpekler saydam sanki. Arkalarındaki her şey görülebiliyor, yoldaki taşlar, kumlar... Onu görünce kaçıp gidiyorlar.

Korkusu giderek artıyor.

Bir koşuda eve varıyor.

Ev çocukluğundaki gibi değil, değişmiş. İçeri giriyor.

.....

Yemek yiyecekleri sırada kapı çalındı. Açtılar. Bir erkek, bir kadın, bir çocuk. Konuk olmak istiyorlar. Bu saatte geri çevirmek uygun düşmez düşüncesiyle içeri aldılar. Karınları aç mı? Erkek, ben yemiyeceğim, eşime ve çocuğuma bir şey verirseniz iyi olur, dedi. Az sonra, çok geçmemişti zaten -belki de hiç oturmadı, ayakta durdu o süre içinde- camiye gidip namaz kılacağını söyledi. Çıkarken, annesi: yalnız sizi karı koca aynı odada yatırmamız olanaksız, yerimiz yok çünkü, eşiniz ve çocuğunuz şurada, bizimle uyuyabilir, size de başka yer göstereceğiz, erkeklerle birlikte yatarsınız, diyor. Olur olur, diye onaylıyor adam. Eşi de güzel nasıl ayrı yatacak?

Adam çıkıp gidiyor.

İki saat geçti gelmedi. Aramak gerek.

Dışarı çıkıp bir zamanlar metruk olan ama şimdi restore edilmiş Ulucami'ye doğru yürüyor. Güzel ışıklandırılmış. İnsanlar var. Bu saatte neden toplanmış bunlar? Bilmediği kutsal bir geceyi mi değerlendirecekler? O adamı soruyor.

Herkes birbirinin yüzüne bakmakta. O adam, o adam! Tanımla biraz. Anlatıyor belirgin özelliklerini. Ben de yeni tanımıştım, boyu, posu, yüzü, giysileri pek yok belleğimde. Evet böyle biri vardı, az önce buradaydı yanılmıyorsak.

Arıyorlar çevreyi. Çok geçmeden minarenin dibinde bulunuyor yabancı. Yere uzanmıştı. Eğilip bakıyorlar: Soluk almıyor, ölü gibi. Evet ölmüş. Nasıl olur, neden öldü, acaba öldürüldü mü? Tümünde bir tedirginlik. Bir arabayla hastaneye gönderiliyor.

Herkes o adamı konuşuyor. Kimdi, neyin nesiydi, kim öldürdü, kendi kendine mi öldü?

Eve yürürken kadına ne söyleyeceğini düşünüyor. Kapıyı açıyorlar. Kadın yüzüne bakıyor. Kocanız hasta mıydı? Evet. Biraz rahatsızlanmış, hastaneye kaldırmışlar.

Hiç aldırmıyor kadın. Sanki ondan kurtulmuş gibi bir anlatım var yüzünde. İnanmıyor sağ olduğuna. Ölmüştür o, diyor.

KİTAPLAR ARASINDA

Ahmet ÖZER

GECE DÜŞLERİ

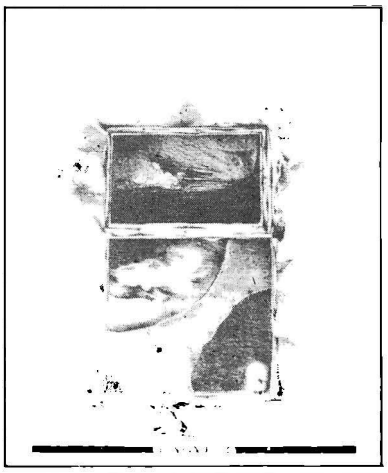

Şiire sevdalı bir şair Gültekin Emre. Şimdiye değin dilimize çevirdiği kitapların yanında üç de şiir kitabına imza atmış bir sanatçı.

1980'de Türkiye Yazıları dergisinin yazı kurulu üyesiyken, dergideki yoğun çabası KURŞUNİ BİR SİPERDE'yi kazandırmıştı ona. İlk kitabının ardından ikincisi 1983 yılında BİZSİZ GİBİ adıyla Dayanışma Yayınlarından okurunu bulmuştu. 1980'den bu yana, onu yurtdışında, bir eğitimci olarak Berlin'de görüyoruz. Şair Berlin Halkevinin yayın organı PARANTEZ adlı Turkçe yayımlanan derginin yayın yönetmenliğini yapmaktadır.

Gültekin Emre, 1985 yılında üçüncü şiir kitabı GECE DÜŞLERİ'ni Federal Almanya'da, Dağyeli Yayınevinde Turkçe olarak yayımlar. 16 şiirinin yer aldığı kitap 20 sayfadan oluşmaktadır.

Ülkesine, doğup buyuduğu topraklara, yaşanılan acılara 'dışardan' bakarken bile her şeyiyle yaşanılanın içinde olduğunu vurgular. "Acılar Tünelinde" adlı şiirinde "Acılar tünelinde / karanlıkların saçılmış yalnızlığını/ yaşıyorum günlerdir dışarda" derken bu 'hüznü'n tortusunu biriktirir içinde. Bu hüznün bir yerde "sevgiyi arayan bir kervanım ben", "yaprakların türkülü diliyim" dizeleriyle "güzel"e dönüşebileceğini haber vererek, acıların sürgit olamayacağını, bir "ses" olarak sunar insanlığa, "Ölürsem okul bahçeleri çocuksuz kalır' "sevgi ve ölüm sözcükleri duvarlara yazılır" derken, bir yerde ölümün getirdiği yankı kadar, ardından bir yokoluşun oluşmadığı gerçeğini de savunmaktan geri kalmaz. Ölüm olgusunun, özlemlerin, acılara dışardan bakarken onu yüreğinde yaşamaların tedirgin ve duygulu bir anlatımını şiirine taşıyan şairin, "çocuk" adlı şiirinde; martı, mavi, deniz, masal, dağ sözcükleri nefis bir örgüyle dokunur. Şiirin çatısındaki evrensel duyumlar, şaire güzelliklerle donanımlı dünyalar özletir. "Uçurtma" şiiri de bu duygulanımın bir süreğidir: "Mavilerin özgür küçücük serçesi / çocuk yüreklerinin coşkun seliyim" dizelerinde şair olmanın kişiye yüklediği sorumluluğun bir göstergesi olarak karşımıza çıkar.

Emre'nin yeni bir kitabında yeni şiirleriyle soluk'almak dileğiyle...

TOPLANMIŞ SEVGİ ÖLÜLERİ

Hüseyin Alemdar, genç bir şair. "TOPLANMIŞ SEVGİ ÖLÜLERİ" ilk kitabı. İlk kitabının yayım sürecine sokulmasına, büyük bir olasılıkla "1985 AKADEMİ KİTABEVİ ŞİİR BAŞARI ÖDÜLÜ'nü kazanması neden olmuş.

Hüseyin Alemdar, bu ilk kitabını iyi bir ayıklamadan geçirerek sunuyor okuruna. Pek çok yerde okuduğumuz türkü ritminde, özellikle Karadeniz doğasından yurtsamaya varacak kertede öznel şiirlerini şiirinde bir boyut olarak görmemesi şiiri adına bir kazanım. Şiirin yöresel bir boyuta indirgemesi, evrensellik adına bir geri çekilmedir. Şurası bir gerçek ki şiirin gün soluğunun iletişimi, yürekleri titreştirmesi onun kaynağıyla doğrudan ilintilidir.

Alemdar'ın şiirinde büyük ölçüde "ağıt" egemendir. Ağıtın insan gerçekliği, toplum gerçekliği adına bir gözu sululuk olmadığı, nesnel gerçekliğin bir türevi olduğu yaşanan bir olgudur. Onun şiiri, Bulut'un ölümünden, Kolombiya'daki yanardağın patlamasına, Zürafa sokağında etini satan kadınlardan ciğerlerini tüküren Rüştü Onur'a kadar, toplumun duyarlı noktalarında gezinir. Alemdar, çok kişinin, insan karmaşası içinde yitirdiği gerçekleri çekip alır şiirine. Ayrıca içe dönük duygulara yer veren şairin çocukluk günleri, anne sevgisi, yabancı olan kentler, yitip giden değerler onu düşler kurmaya zorlar. "Yırtıcı kuşlar parçalamadan / bulalım kuşumuzu" özleminde nasıl bir iç çekişine gömülmüşse, "Her gundoğumu kentler tutukluyor beni" dizesinde de aynı yalnızlığın denizinde salınır görürüz onu.

Dostlukların, arkadaşlıkların şiirinde işlendiği bir şair olan Alemdar, sokakları, pencereleri yolları, yolculukları da şiirine taşımadan edemez. Abdülkadir Bulut'un ölümüne akıl erdirmenin zorluğunu şiirinde işlerken "Armero Ağıtı"yla da güncel evrensel potada yoğurur. Çocuklardan bir çocuk olan OMAYRA'nın acısıyla yanar yüreği.

İlk kitabıyla, usta işi şiirlerini sunan Hüseyin Alemdar'ı şiirimiz adına kutluyoruz.

SEVGİMİ SUNUYORUM SANA

Yılmaz Yeşildağ, ilk kitabı "SEVGİYİ SUNUYORUM SANA"yı 1985 yılında Girişim Yayınlarında yayımlamış, 64 sayfalık kitabında 60 şiirine yer vermiş.

İlk kitapların, şairine hazırladığı pek çok sürprizler vardır. Bunların en önemlisi iyi bir ayıklamadan geçirilmeden, hepsine duyulan sevgiyle kitaplaşmanın dışında şiir bırakılmaması yanlışıdır. Yılmaz Yeşildağ'ın da sanırım şiirine duyduğu bu derin sevgiyi, kitabının içeriğinde yer alamayacak şiirlere yer vermesine neden olmuş.

Şiirin bir yerde yoğunlaştırılmış söz, ruhta titreşim oluşturan güzellik olduğunu düşünürsek, Yeşildağ'ın şiirlerinde bu çabanın dışında anlatımlara tanık oluruz. Onun şiirlerinde yaşanılan dramın şiire taşınmasında gerekli hünerden yeterince yararlanılmadığı ilk göze çarpan özellikler olarak görünür.

Yeşildağ'ın şiirine ilişkin bu değerlendirmemiz, bütün şiirleri için geçerli değil. Nitekim, "iliş yüreğime insan koksun bedenim" ya da "turnalı türküler dolduruyor dört yanı (KALMAMALI YARINA İÇİMİZDEKİLER S:25) dizeleri Yeşildağ'ın şiire giden yolunun üzerindeki kilometre taşları olarak karşımıza çıkmaktadır. Yeşildağ, Yaşanmışlığı kendi yaşamından damıttığı dizelere de yer verir kitabında: "Bir sınıfın tozlu sıralarında bıraktım bademgözlü bebeleri / kalemimi ceketimin yırtık cebinde / yüreğimdeki acı dudağımdaki kandır / gülyaprağı değil..." Kitabın 31. sayfasında yer alan "sözcüklerin iniltisi bozuyor sessizliği" şiirinin ilk dörtlüğünü yazan şairin, şiirin kırlarında yaman bir avcı olmaması için hiçbir neden yoktur.

"Mekanizması kurulmuş bomba gibiydik patlamaya hazır" dizesinin ilk sözcüğü gibi şiirinde 'artık söz'lere hayli yer veren Yeşildağ, yazdığı şiire konuk ettiği her sözcüğü iyi tartabilirse, şiirini nice şairlerle boy ölçüşebilecek düzeye getirebilir. Şiir bir yerde şairin sözcüklerle cenk'i değil midir?

İlk kitapların şairine sağladığı sevinçler çoktur. Önemli olan bu sevinçlerin yazın tarihimiz adına da sürmesidir. Bu nedenle, Yılmaz Yeşildağ'ın sunacağı sevgiyi daha biriktirerek şiir hattına sunmasını diliyorum.

ÇOCUK İŞİ

Öykü/ Zekeriya SAKA

-Çeekirdeek!.. Çeeekirdeeek! Bardağı yirmi liraaa... Çeekirdeek!.. Taze kavrulmuş!..

Bağıra bağıra, çınar ağacının altındaki banka oturdu Veli. "Oooh!" dedi arkaya yaslanarak. Parktaki çam, karaağaç, söğüt karışımı ağaçların doruklarında gezdirdi gözlerini; "Daha Haziranın ortasındayız; ağaçlarda sonbahar belirtileri var." diye düşündü. Ağaçların birinin arasından sızan ikindi güneşi, aynadan yansıtılmışcasına gözünü aldı. Gözlerini kırpıştırarak yana çekilirken, daha yukarılara baktı. Gök yüzüne doğru:

- Çeekirdeek!..

Alışkanlığın verdiği, istek dışı bu çığırtkanlığa, yine gözyüzüne doğru güldü. Sonra, yanında yöresinde başkalarının olup olmadığını kontrol etti: "İyi ki kimse yokmuş yakınlarda." Bu düşüncesine de güldü sessizce.

Bankın üzerine koyduğu çekirdek torbasının üst kısmını büzüştürerek kalan çekirdeği ölçtü göz kararıyla: "Altmış-yetmiş bardak olmalı."

Dış cebindeki bozuk, iç cebindeki, bozuklara göre bütün sayılan paraları çıkardı; saydı birer birer. Saydıklarını cins cins desteledi. "İki bardak daha satarsam, verdiğim parayı alırım; gerisi kâr..." dedi kendi kendine ve yaptı hesabını içinden; gizlice.

"İşte! Şunlara iki bardak sattım mı tamam." diye düşündü yaklaşmakta olan küçüklü-büyüklü birkaç kızı görerek.

- Çeekirdeek!.. Taze kavrulmuş çeekirdeek!.. Bardağı yirmi lira!.. Çee...

"Bu kız Neşe!"

Yanaklarının pembeleştiğini, bedeninin ılındığını, avuçlarının terlediğini hissetti. Neşe'nin okul forması içinde durumu; iki yandan bağlanmış saçları, önündeki sırada oturuşu, sınavlarda yanıtları arkadan söyleyişi, bahçede yürüyüşü; geç kaldığı sabahlar kapıyı vurup öğretmenlerden özür dileyişleri... Geçti gözünün önünden: "Sivil giyinişini hiç görmemiştim; çok güzelmiş bu kız..." diye düşündü.

Hazırlıksız yakalanmıştı bu kez Veli. Her bağırıştan önce, yanını yöresini gözden geçirir; tanıdık bir yüz varsa, bağırmaz; çekirdek satmayla ilgisi yokmuş gibi, bir tutum takınırdı.

Nasıl olmuş da tanıyamamıştı Neşe'yi?..

Çekip gidecekti Neşe, tanımamışcasına onu; utanmasın diye. Ne var ki küçük kızlardan biri:

- Abla; çekirdek!..

Neşe duymazlıktan geldi.

- Abla, söz vermiştin; çekirdek!.. diye direterek, eteğinden çekiştirip yaklaştırdı küçük kız.

- Aaa!.. Sen misin Veli?.. Çekirdik satıyorsun he?..

"Hayır, satmıyorum; can sıkıntısından öylece bağırıyorum." demeyi çok isterdi Veli: "Ah şu çekirdek torbası; bir büyü ile yok olmaz ki..."

Kalktı, müşterisini, mağazasına çağıran bir tüccar gibi:

- Ooo, Neşe!.. Buyurun; oturun.. Satıyorum, evet... Can sıkıntısından işte... Oturun... Oturun; çekirdek ikram edeyim.

Küçük kızın gözleri ışıldadı. Çekirdek şölenine konması işten bile değildi. "Yarım torbaya yakın çekirdek; ye yiyebildiğince... Annem de yok karışacak..." diye geçirdi içinden.

- Oturalım abla!..

Yine, eteğinden çekiştirerek iliştirdi bankın kenarına.

Öbür kızlar da oturdular.

- İki bardak koy kâğıda; kız için...

- Hayır, ikram olsun benden hepinize... Zaten edeceği kaç lira?..

Neşe'nin karşı koymasına olanak vermeden, daldırdı bardağını torbanın derinliklerine; "buyur!" diyerek doldurdu herbirinin eline...

"Çıt!.. Çıt!.." Çekirdeklerin, dişler arasında kırılışının çıkardığı sesten başka ses duyulmadı bir süre. "Havadan sudan konuşmanın bile bu denli güç olduğunu bilemezdim." diye düşündü Veli.

Birden esip dinen esinti birkaç yaprak düşürdü ağaçlardan önlerine.

- Kısa bir esintiydi.

- Öyle.

- Çıt... Çıt... Çıtır, çıt!..

Yükselticiye bağlı hoparlör'den çıkıyormuşcasına, kafasının içinde büyüyordu Velinin, çekirdek sesleri.

- Üniversite sınavlarına girdin mi?

- Evet, birinciyi kazandım. Ya sen?

- Ben de kazandım. dedi Veli.

- Çıt... Çıt... Çıtır, çıt!..

Bir bardak çekirdek doldurarak verdi, yirmi beş yaşlarında, pala bıyık, iri kıyım müşterisine; aldı yirmi lirasını. Müşteri, kırdığı ayakkabılarının topuklarına basa basa uzaklaştı.

"Ben de kazandım kazanmasına da, nasıl okurum?" diye düşündü Veli. Ardından, "Okurum; kaç kez yaptım hesabını?" eleştirisiyle karşı koydu ilk yargısına: "Okurum elbet: Burs alırım, tatillerde çalışırım... Yeter ki Üniversite kentlerinden birine kendimi atayım; gece işi bulurum... Ne olsa yaparım."

Düşünce ve düşlerinin birini bırakıp öbürünü alıyordu. Veli. Havadan sudan konuşmaları dinliyormuş gibi yapıyor; bunlara bağlı olan soruları da, "Hıı... Öyle..." şeklinde yanıtlıyordu.

Parkın ileri ucundaki çaybahçesi müzik yayınına başladı: "Eşkimiz hezan bilmez bahar olsun."

- Çıt.. Çıt... Çıtır!..

Küçük kız, bir bardak çekirdek aldı; taşıdı çekirdeği tükenen kızlardan birine. Döndü; kendisi için de bir avuç aldı.

"Evet, ne olsa yaparım... Belki aynı üniversiteye, aynı bölüme düşerim Neşe'yle.. İnsanın hem okuması, hem yuvasını kuracağı kızın yanıbaşında olması çok güzel olmalı! Dersleri bile birlikte yaparız. Göz kulak olurum ona büyük kentte. Derslerde yanımda oturur artık; Üniversitede karışmazlar kızların ayrı, erkeklerin ayrı oturuşuna... Sonra, belki, aynı meslekten karı ve koca..."

- Çıtır... Çıt, çıt!.."

"Yok canım; çocuk işi bu benim düşlediğim..."

- Simitçiiii!.. Taze gevrek siimiit!..

Kızlara söz atarcasına geçti yılışarak, bıyıkları yeni terlemeye başlayan bir simitçi.

Gülüşüp fısıldaştı kızlar.

"Neden çocuk işi olsun? Ol-

mayacak iş mi? Günümüzde gençlerin çoğu, babadan atadan kalanların üzerine değil, kendi ortaklaşa kazandıklarının üzerine kuruyorlar mutluluklarını... Zaman dediği göz aç..."

- Biz gidelim artık...

- Bir... Bir şey mi dedin Neşe?

- Gidelim, diyorum. Şöyle bir hava almaya çıkmıştık; geç oldu diye yineledi sözlerini Neşe açıklamalı olarak ve ayağa kalkarak.

"Gitmek mi?.. Tasarılarımı sonuca bağlamadan gitmek.. Bir daha ne zaman karşılaşırız; kimbilir?.. Bir şey yapmalı; bir daha görüşmek üzere bir söz almalı, bir açık kapı bırakmalıyım." diye düşünerek Veli de ayağa kalktı.

- Hangi üniversiteye, hangi bölüme girmek istiyorsun Neşe? diye sordu, evlenme teklifi yapıyormuşcasına titrek bir sesle, soluyarak.

Güldü Neşe:

- Bölüm mü?.. Gitmek mi?

- Gi... Gitmek!

- Okumak bitti benimiçindedi Neşe, gözlerinin içi ışıldayarak.

"Bitmek?" diye geçirdi içinden Veli. Neşe, sürdürdü konuşmasını:

- Bitti... Evet bitti, dedi ayağıyla yerdeki yarı kurumuş çınar yaprağıyla oynayıp utangaçlığını bastırmaya çalışarak. Evleniyorum; Eylülde.

"Eylülde!"

Boncuk boncuk terledi alnı Veli'nin. Bedeni, bugün karşılaştıklarından daha yüksek bir ısıyla ılındı yeniden; elleri terledi.

"Nasıl evlenirdi eylülde?.. Daha çocuktu o. Hem, dersleri de iyiydi. Bu yaşta evlenmek çocuk işiydi..."

Düşündüklerinin tümünü giderayak, ayaküstü bir çırpıda söyledi Neşe'ye.

Bir kahkaha attı kız. Yarı utangaç, yumuşak bir sesle; öğüt verircesine:

- Çocuk işi asıl senin yaptığın. dedi. Koskoca adamsın; çekirdek satıyorsun!..

Kıkırdaştı öbür kızlar. Esinti, birinin eteğini savurdu baldır ortalarını gösterircesine; utandı, pembeleşti yanakları.

Veli, banka çöktü, çuval gibi.

- Teşekkürler... Hoşçakal!.. dedi Neşe.

Duyamadı Veli bu son sözleri... Peşlerinden öyle bakarken, uyarı yazılarına ilişti gözleri: "Çimlere Basmayınız", "Yerleri Kirletmeyiniz". Bakışlarını yere indirdi. Her yana yayılmış çekirdek kabuklarının içindeki karıncalara ilişti gözleri. Yiyecek bulma çabası ve koşuşturmasındaydı her biri. Bir karınca, boyunun üç katı bir çekirdek içini almış taşıyordu: "Şu geçen birkaç çeyrekli zaman parçası içinde, belki de en kazançlımız sensin minik karınca!" diye düşündü. Kalktı, dizlerinde derman kalmamış yaşlılar gibi dizlerine dayanarak. Çekirdek torbasını olduğu gibi bankın üzerinde bırakarak çıkışa doğru ilerlerken:

- Çocuk işi olmayan bir iş bulmalı. dedi seslice. İyi bir inşaat işi; ne olursa... Erken evlenmekten daha önemli olmalı bir erkek için erken iş bulmak!..

Çaybahçesinin yayın aygıtında bir erkek ağlıyordu: "Ana, Celalimi yudular... Baş ucunda döne döne..."

SYDNEY'E DOĞRU

1.
bir düğüm
karanlığa
bir düğüm
kavuşturamadığım uyuma
uyumsuzluğa
alıp başını giden yeşile
beyaz güle
uykuya tırmanan hanımeline
boncuklu kahkahalarına evimin
postacı salyangoza
kapıya yüklenen ıssızlığa
dört koldan saldıran onursuzluğa
bir düğüm
karadenize

2.
bitmez
bir gecenin orta yerine dizilmiş
kara kahvenin güzel köpüğü dostlar
nereye uğurluyorsunuz bizi
göğsümde yarıda bırakılmış bir nefes
ürkek ve kırık
yol kıyısına atılmış bir kuş ölüsü
usum ve yüreğim
canım oğlum
seni hangi geleceğe...
uçurumlar mı
dönme
okyanuslar mı
dönme
onurumdu öylesine kırık
dönme

3.
hoşçakal sevgili yurdum
kurmaca dünyam
nereye taşısam seni
boğazımda yumruk olup kalma
duru su, serin su ol
aş gel, ak gel
ötelerden

delidolu türkçem
bilge dilim
yaşamalısın benimle
ışıt dur yanıbaşımda

4.
selam, sana iyimserlik toprağı
güleçlik ağacı
çalışkan rüzgar
tembel çöl
som maviden okyanus
yıldızlar, yıldızcıklar
gökyüzümün yeni yolcuları
gelin oturun yanıma
birlikte söyleyelim
evrenselin ezgisini bir daha

21 Ocak 1986, Sydney

İzzet GÖLDELİ

ömer kayaoğlu

TRABZONLU KEMENÇEDEN

Trabzon'lu Kemençeden yaşanmış, bir daha yaşama olanağı bulunmayan ancak unutulması, bir kıyıya atılması da elden gelmeyen bir geçmişe duyulan özlemin türküşiir arkadaşlığı içinde gözler önüne serilmesidir.

İsmet Zeki Eyuboğlu

ASY

Merkez: Beyazıt Çadırcılar, No:24 Tel. 527 77 05
Şube : Divanyolu, Boyacıahmet Sk. No:3 Türbe/İSTANBUL Tel. 527 69 84

ÖMER KAYAOĞLU

OZANCA

DEYİŞLER

FOLKLOR ARAŞTIRMALARI KURUMU YAYINLARI

Kitaplar P.K. 183/Trabzon adresinden edinilebilir.

SANAT OLAYLARI/HABERLER

Ekim ayında Trabzon'da Kültür ve Sanat etkinlikleri, Trabzon Belediyesi'nce düzenlenen Trabzon'un Fethinin 525. yıldönümü şenlikleri nedeniyle yoğunluk kazandı.

SERGİ

• **HARUN YAVRUOĞLU**'nun "Bir varmış, bin yokmuş" adlı karikatür sergisi 17 Ekim 1986 günü Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde açıldı. Harun Yavruoğlu'nun bu 2. karikatür sergisi 15 gün açık kalacak.

• **İŞ BANKASI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ RESİM KOLLEKSİYONU** Sergisi, 24 Ekim 1986 günü İş Bankası Trabzon Şubesi Sanat Galerisinde açıldı. Sergi bir hafta açık kalacak (Fetih etkinlikleri)

• **TRABZON VE ÇEVRESİNDEN DERLENEN ETNOGRAFİK ESERLER** Sergisi 24 Ekim 1986 günü, Uzun Sokak çocuk kütüphanesi salonunda açıldı (Fetih etkinlikleri)

• **ŞEKİP İSKENDER**'in "Gezerken gördüklerim 2." adlı fotoğraf sergisi Akbank Trabzon Şubesi Sanat Galerisinde 24 Ekim 1986 günü açıldı. İskender'in renkli fotoğraflarından oluşan sergi bir hafta açık kalacak. Sanatçı aynı gün dia gösterisi de düzenledi. (Fetih etkinlikleri)

KONSER

• **MİLLİ EĞİTİM GENÇLİK VE SPOR MÜDÜRLÜĞÜ TRABZON T.H.M. TOPLULUĞU** 24 Ekim 1986 günü Ertan Bilir yönetiminde Trabzon 19 Mayıs Kapalı Spor Salonunda bir konser verdi (Fetih etkinlikleri)

TRABZON T. SANAT MUSİKİSİ TOPLULUĞU, Suat Kurtuldu yönetiminde, Trabzon Atapark Kültür Salonunda 24 Ekim 1986 günü bir konser sundu (Fetih etkinlikleri)

• **KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI İZMİR DEVLET KLASİK TÜRK MUSİKİSİ TOPLULUĞU**, 26 Ekim 1986 günü Dr. Teoman Önaldı yönetiminde, Karadeniz Üniversitesi Hasan Saka salonunda bir konser sundu. (Fetih etkinlikleri)